

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فارسی

چارم دبستان

بخوانیم

۱۳۹۱

تصویرسازی های این کتاب در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹
توسط شورای هنری اداره ی کل چاپ و توزیع بازنگری شده است.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی

نام کتاب : فارسی چهارم دبستان - بخوانیم - ۱۴

مؤلفان : زهرا ارجمندرشیدآباد، ترانه امیرابراهیمی ، دکتر حسن ذوالفقاری ،

دکتر محمدرضا سنگری ، غلامرضا عمرانی ، عفت غفوری و دکتر

حسین قاسم پور مقدم

ویراستار : افسانه حاجتی طباطبائی

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی

مدیر هنری : مجید ذاکری یونسی

طراح گرافیک : حسین و هابی

تصویرگران : حمیدرضا اکرم ، محمدعلی بنی اسدی ، راهله برخوردار،

لیساجمیله بر جسته ، مهناز بسیخانی ، محمد حسین تهرانی ،

الهام جمشیدی فر، هدی حدادی ، علی خدایی ، نازلی خلیلی ، مجید

ذاکری یونسی ، فاطمه رادپور ، سعید رزاقی ، مرضیه سرمشقی ،

افسانه صادق لو ، ندا عظیمی ، الهام کاظمی ، حافظ میرآفتابی ،

پریسا ملکی ، فرشته نجفی ، امیر نساجی ، نسرین یآوری ، مریم

صاحب الدّاری ، بهاره جابری ، فرهاد جمشیدی ، گلنار ثروتیان ، شیوا

ضیایی و صادق صندوقی

طراح خطّ رایانه ای : کامران انصاری

صفحه آرا : شهرزاد قنبری

طراح جلد : علی خدایی

ناشر : اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹- ۸۸۸۳۱۱۶۱ ، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶ ، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ ،

وب سایت : www.chap.sch.ir

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ دهم ۱۳۹۱

حقّ چاپ محفوظ است.

شابک ۶-۱۱۵۳-۰۵-۹۶۴ ISBN 964-05-1153-6

سروهای سرفراز آمدند
عاشقان به پیشواز آمدند

***

باغ‌ها بهار شد زبوی باد
آفتاب را به دشت هدیه داد

تا تو ای بهار تازه آمدی
مثل رودخانه‌های پرخروش

دسته دسته گل شکفت درزمین
آسمان برای چشم روشنی

فهرست

۲	درس اول: از همه مهربان تر
۶	شعر: خدا (پروین دولت آبادی)
	فصل اول: نهادها
۸	درس دوم: باغچه‌ی اطفال
۱۵	درس سوم: سال‌های دور از خانه (هوشنگ مرادی کرمانی)
۲۲	درس چهارم: کودکان حق دارند که...
۲۷	شعر: در چشم‌های مادر (محمود کیانوش)
۲۸	روان‌خوانی: رفیق نیمه‌راه
	فصل دوم: بهداشت
۳۲	درس پنجم: جهان پهلوان
۳۸	شعر: یک خط در میان (قیصر امین‌پور)
۳۹	درس ششم: برفِ خجالت
۴۶	روان‌خوانی: اگر فیل‌ها بال داشتند!
	فصل سوم: اخلاق فردی و اجتماعی
۵۲	درس هفتم: اگر دیگران نبودند... (قیصر امین‌پور)
۵۸	شعر: دو کاج (محمدجواد محبت)
۶۰	درس هشتم: من با دیگران فرق دارم (فریبا کلهر)
۶۵	درس نهم: شاید این قطره‌ی آب...
۷۰	شعر: رنج و گنج (محمدتقی بهار)
۷۲	درس دهم: آزاد
۷۴	روان‌خوانی: کار نیکو کردن از پُر کردن است
	فصل چهارم: دانش و دانشمندان
۷۸	درس یازدهم: ابن سینا
۸۷	درس دوازدهم: بر بال خیال

- ۹۲ شعر: علم و هنر (عبّاس شهری)
 ۹۳ روان خوانی: خرچنگ و مرغ ماهی خوار

فصل پنجم: دینی

- ۹۸ درس سیزدهم: عیدانه‌ی خدا (محمد جواد محبت)
 ۱۰۳ درس چهاردهم: آخرین یاور آفتاب
 ۱۰۸ شعر: اشک و آب (افشین علا)
 ۱۰۹ روان خوانی: داستان عبدالله برّی و عبدالله بحری

فصل ششم: ملی و میهنی

- ۱۱۶ درس پانزدهم: میراث فرهنگی
 ۱۲۱ شعر: سوار تازه رسیده (بابک نیک طلب)
 ۱۲۲ درس شانزدهم: آرش کمان گیر
 ۱۲۸ درس هفدهم: ثروت‌های ملی ایران
 ۱۳۳ شعر: ایران (ابوالقاسم فردوسی)
 ۱۳۴ روان خوانی: شاهزاده‌ی خوش بخت

فصل هفتم: طبیعت

- ۱۳۸ درس هجدهم: کوچ پرستوها
 ۱۴۴ درس نوزدهم: آزاد
 ۱۴۶ شعر: باران (گلچین گیلانی)
 ۱۴۸ روان خوانی: راه رهایی

فصل هشتم: هنر و ادب

- ۱۵۴ درس بیستم: داستان‌ها
 ۱۶۱ درس بیست و یکم: موش و شتر
 ۱۶۸ شعر: از خاک تا خورشید (محمود کیانوش)
 ۱۶۹ درس بیست و دوم: مَثَل‌ها
 ۱۷۵ روان خوانی: کودک باهوش
 ۱۸۰ نیایش

مقدمه

خدا را سپاس می‌گوییم که توفیقمان داد تا کار تهیه و تولید کتاب فارسی (بخوانیم و بنویسیم) و مواد کمک‌آموزشی آن‌ها را براساس آخرین دستاوردهای آموزشی به انجام و فرجام برسانیم. امیدواریم که ره‌آورد آموزش این کتاب‌ها، بهبود کیفی، رشد و اعتلای آموزش باشد و همّت بلند و تلاش شما معلمان ارجمند و سخت‌کوش، افق‌های تازه و روشنی را فراروی نسل دانش‌آموز ما بگشاید.

معلم عزیز و گرامی!

برای اجرای بهتر، توجه شما را به نکات زیر جلب می‌کنیم:

۱- در این کتاب‌ها به هر چهار مهارت زبانی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن) به یک میزان توجه شده است و به همین دلیل کتاب فارسی شامل دو کتاب **بخوانیم** و **بنویسیم** است و اهمّیت هیچ‌یک، کمتر از دیگری نیست؛ بنابراین، در تدریس هر دو کتاب توجه و دقت یکسان لازم است.

۲- با توجه به این که تمرین رونویسی برای خطّ تحریری در کتاب **بنویسیم** پیش‌بینی شده است، به تهیه‌ی دفتر مشق یا دادن مشق اضافی به دانش‌آموزان نیازی نیست؛ با این حال، در صورتی که همکاران ارجمند مصلحت بدانند برای دو ماده‌ی خوش‌نویسی و املا می‌توانند دفتر اضافی در نظر بگیرند.

۳- برای کمک به تقویت خطّ دانش‌آموزان و توانایی خوانانویسی آنان از دو خط در این کتاب‌ها استفاده شده است؛ یکی، خطّ خواندن و دیگری، خطّ نوشتن. خطّ خواندن، همان خطّی است که در روزنامه‌ها و بسیاری از کتاب‌های کودکان از آن استفاده می‌شود و دانش‌آموز دست‌کم، در کتاب‌هایی که برای ساعت کتاب‌خوانی منظور شده و در انتهای همین کتاب معرفی شده‌اند با آن خط، سروکار دارد. خطّ نوشتن، خطّی است که متن درس‌ها به آن خط نوشته شده است و لازم است در شیوه‌ی جدید، دانش‌آموز در نوشتن آن، مهارت و تسلط یابد. برای نوشتن خطّ تحریری، به آموزش جداگانه نیازی نیست بلکه مبنای تمرین نظری و عملی دانش‌آموز و به عبارت بهتر، نمونه‌برداری از روی کتاب است؛ بنابراین، برگزاری کلاس آموزش خط ضرورتی ندارد.

۴- باید به تناسب رشد و توسعه‌ی تعلیم و تربیت و طرّاحی شیوه‌های تدریس نوین، از روش‌هایی مثل هم‌یاری، تلفیقی و بحث‌گروهی استفاده شود (ر.ک. راهنمای معلم). مهم این است که از وجود دانش‌آموزان، بیش از همه در جریان یاددهی - یادگیری استفاده شود و از ارائه‌ی پاسخ‌های یک‌نواخت قالبی و کلیشه‌ای پرهیز گردد تا دانش‌آموز در جریان یادگیری، بیش از گذشته به سوی تفکر و خلاقیت حرکت کند. در چنین شیوه‌ای، گه‌گاه پاسخ‌های تمام دانش‌آموزان یکسان نیست. بهتر است همکاران محترم به این نکته عنایت

داشته باشند که براساس تفاوت‌های فردی، نباید انتظار پاسخ‌های قالبی و یکسان را داشت بلکه باید کوشید تا میدان مناسبی برای تفکر و خلاقیت دانش‌آموز فراهم گردد؛ به این دلیل، ممکن است گاهی برخی از تمرین‌ها دو یا چند پاسخ داشته باشند. این موضوع، مطمئناً راه را برای اندیشه‌های جدید می‌گشاید و به دانش‌آموز امکان می‌دهد که به شیوه‌های ابداعی و خلاقه بیندیشد.

۵- لازم است معلمان گرامی، خانواده‌ها را با کتاب و روش‌های آموزش آن آشنا سازند تا هماهنگی آموزشی بین خانه و مدرسه ایجاد شود.

۶- از آموزگاران محترم درخواست می‌شود قبل از تدریس کتاب، حتماً کتاب راهنمای معلم فارسی چهارم ابتدایی را به دقت مطالعه کنند.

۷- در ارزش‌یابی مستمر در طول سال تحصیلی، به هر چهار مهارت به یک میزان توجه شود.

۸- دو درس از درس‌های کتاب با عنوان «آزاد» در اختیار معلم و دانش‌آموز است تا براساس نیازها و ضرورت‌ها، و با مشارکت معلم و دانش‌آموز نوشته شود. این درس‌ها را می‌توان به موضوعاتی مانند فرهنگ محلی و نیازهای ویژه‌ی دانش‌آموزان و... اختصاص داد.

۹- هدف از گنجاندن متن‌های روان‌خوانی در بخش آخر هر فصل، صرفاً تقویت مهارت خواندن دانش‌آموزان و فراهم آوردن زمینه برای التذاذ از مطالعه است؛ بنابراین، املا و رونویسی، تمرین، پرسش و امتحانی و... از این متن‌ها به‌عمل نمی‌آید.

۱۰- فعالیت‌های کتاب بخوانیم، فقط به‌منظور بحث و تبادل نظر گروهی و تقویت مهارت‌های شفاهی دانش‌آموزان است و به نوشتن پاسخ آن‌ها در کتاب، نیازی نیست.

۱۱- در پایان سوالات هر بخش از تمرین‌ها شماره‌ای آمده است که نشان می‌دهد معلم می‌تواند سؤال‌های دیگری نیز مطرح کند.

۱۲- در این کتاب به مفاهیم درس‌های دیگر، مانند علوم، دینی، هنر، ریاضی و تربیت‌بدنی نیز توجه شده است؛ به این ویژگی، رویکرد تلفیقی می‌گویند.

رهنمودهای سازنده و راه‌گشای شما، معلمان فرهیخته، چراغ راه ما و کمال‌بخش کار ما خواهد بود. در پایان از آقایان فریدون اکبری شلدره‌ای و دکتر سید بهنام علوی‌مقدم و خانم فاطمه صغری‌علیزاده به پاس همکاری در اصلاح و بازنگری کتاب سپاسگزاریم.